

GÖZLEM VE GÖRÜŞLER

SAĞLIK OCAĞI VE ÇEVRE SAĞLIK HİZMETLERİ*

A. Levent OKURER**

Sağlık ocakları çevre sağlığı çalışmalarında çok önemli görevler yüklenmiş ve altyapı eksiklerine rağmen bu görevlerini yapabildiğince sürdürmeye çalışmaktadır. Bazı il ve ilçelerde bu konuda oldukça yetersiz kalındığını bilmekteyiz. Çevre sağlığı denildiğinde konu geniş bir yelpazede karşımıza çıkmaktadır. Gıda üretim yerlerinin ruhsatlandırılması ve denetlenmesinden, bir taş veya maden ocağının çevreye verebileceği zararlara kadar içinde çok konuyu kapsayan niteliktedir. Evinizin veya işyerinizin çevresinde gürültü yapan bir işletme mi var? Çevresine kötü kokular yayan gıda veya kimyasal madde işletmesi mi var? İşleyiş hemen kaymakamlığa bir dilekçe oradan da sağlık ocağına havale. Sağlık ocağında bu konuyu bilen ya da bu konuda eğitilmiş personelin var mı? Bu konuya yeterli cevap verebilecek misiniz? Bunları kimse değerlendirmez. Sizden üstelik net bir cevap beklenir. Hekim olarak hangimiz çevre sağlığı konusunda halk sağlığı stajları dışında eğitim aldık? Hangi ek bilgilerle donatıldık? Üstelik çevre sağlığı uygulama ve çalışmalarına halk sağlığı stajlarında; poliklinik, aşı, aile planlaması uygulamaları, ebe çalışmalarının yönlendirilmesi gibi uygulamalardan fırsat buldukça katılabildik. İki-üç gıda üretim yerini denetleyip, kanalizasyon sistemindeki sorunlar ile ilgili rapor tutup bulunduğumuz yerdeki belediye veya ilgili kuruma yazı yazmayı çevre sağlığı çalışmalarının tümü sandık. Günümüzün kentleşme, sanayileşme ve teknolojik gelişmeleri dikkate alındığında bir yel değirmeni ile karşı karşıya kalındığı görülmektedir.

Hele ki ilinizde Çevre İl Müdürlüğü oluşturulmamış ise vay halinize. Cep telefonu baz istasyonlarından taş ocakları, dolamid ve maden sahalarına, üretiminden kimyasal madde kullanan işletmenin insan sağlığına

verebileceği zararlara kadar (örnekleri çoğaltmak mümkün) pek çok konuda sizden rapor veya yaptırım beklenir. Daha önceden tanımlanmamış bir gıda işletmesinin imalat bölümü veya güzellik salonunun kullandığı cihaz, alet ve ekipmanların insan sağlığı yönünden uygunluğu sorulur. Bütün bunlara cevap verebilmek için en azından büyük ilçelerin grup başkanlıklarında Gıda, Kimya ve Çevre Mühendisinin, ilçe sınırları içerisinde portör kontrolü yapabilecek ve kısmi olarak numune incelemesi yapabilecek laboratuvarının bulunması gereklidir. Bunların hepsini geçin, normal çalışma düzenini sağlayabilecek, konuya hakim çevre sağlığı veya gıda teknikeri varlığı önemlidir. Hatta denetim ekiplerinin birbirinden farklı bölgelerdeki yerlere ulaşımlarını sağlayacak araç var mı? Araçlar etkin kullanılabiliyor mu? Bu soruları çoğaltmak mümkün ve hepsi de önemli unsurlar. Sağlık ocağında bir çevre sağlığı teknisyeni de yok ise kurum içerisinde hekime ve sağlık memuruna ne kadar eğitim verilirse verilsin bu kişilerin çalışmalarından çevre sağlık teknisyeni eşdeğerinde verim almak pek mümkün olmuyor. Çevre sağlığı teknisyenlerini sayılarının azlığı ve her kuruma dengeli dağıtım yapılamaması; sistem yöneticilerini bu çalışanları grup başkanlıklarına veya il sağlık müdürlüklerine toplayıp ruhsatlandırma veya denetim bazında merkeziyetçi bir uygulama yapmak zorunda bırakıyor. Sonucunda sağlık ocağı asli görevleri içinde olmasına rağmen, işler merkezden yürütülmeye başladığında bölgesindeki bir işletme veya çevresel sorun hakkında denetlemesini kendisi yürütmediği için ya yeterince bilgiye sahip olamıyor, ya da konu hakkında çok yetersiz kalıyor. Yargı karşısında yalnız bırakılma olasılığı hep var.

Asıl önemli ve giderek çığ gibi büyüyecek sorunlardan biri de iş yapmaya gayret eden sağlık ocakları veya grup başkanlıklarının sık değişen, yenileri sürekli eklenen ve güncel gelişmelere uygun tanımlanmamış; yönetmeliği

* İzmir Tabip Odası Halk Sağlığı Komisyonu'nun düzenlediği 5. Güz Okulu'nda sunulmuştur.

** Dr.; Bornova Sağlık Grup Başkanlığı Çevre Sağlığı Sorumlusu

genelgesi çıkmamış işletme ve işlerle uğraşmak zorunda olması. Çalışma alanında konuyu bilen, bu konuda eğitim almış, yeterli personel de yoksa, kişisel veya kurumsal bazda maddi ve manevi kayıplara uğrandığı ifade edilerek davalar açılabilir. Sonucunda da davacı işletme veya kurumlara, avukatlarına karşı sağlık ocağı ve grup başkanlığı hukuksal bazda yalnız kalabilmektedir. Konunun çözümüne yardımcı olması bakımından İl Sağlık Müdürlüklerinde hukuk bürolarını destekleyecek, yönlendirme, danışma ve gerektiğinde savunma yapabilecek avukatların bulunması gereklidir. Bu alanda görev yapanların hukuksal alanda mağduriyetleri ortaya çıkmaya başlarsa çevre sağlığı alanında görev almak isteyen hekimleri ya bulamayacağız ya da yapılan işler çekinerek yapılanlar olacaktır.

ÇEVRE SAĞLIĞI EĞİTİMİ GEREKLİ Mİ ?

Hekime bu konu hakkında ne kadar bilgi verilse de çevre sağlığına ilgili değil ise sonuç almak pek mümkün olmuyor. Hekimin çevre koruma bilinci gelişmiş olsa bile, teknik eleman ve araç desteği olmaksızın yapabilecekleri fazla değildir. İşletmelerle hem de bilmediği bir konuda (yer seçim raporu-izni, tesis raporu-izni ,açılma raporu-izni gibi belgeler hazırlamak-denetlemek ve bu belgelere yönelik yapı kullanma, yapı uygunluk, motor ruhsatıgibi) belgeler istemek, işletmeye yönelik uygunluğunun incelenmesi üzerinde çalışmaya yerine, bir hastayı muayene edip tedavisini yönlendirmek, bebeklerin gelişimini takip edip aşılama hizmetlerini yapmak, bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmek- fliasyon çalışmalarını yapmak, aile planlaması çalışmaları yapmak daha cazip gelmektedir. Sonuçta hekim asli ve kendini yeterli gördüğü işi yapmak istemektedir.

YAPILMASI GEREKENLER:

Biz bu görevleri yönetmelikler doğrultusunda sağlık ocakları çalışmaları içerisinde sürdüreceğimiz bu alanda Sağlık Bakanlığı; sağlık ocaklarını çevre sağlığı teknisyeni veya gıda teknikeri ile araç konusunda desteklemelidir. Grup başkanlıklarını bölgelerinin büyüklüğü, işletme ve sanayileşmedeki yoğunluğu, çevreye ve insana zarar verebilecek işletmelerin çokluğu dikkate alınarak sağlık ocaklarını destekleyebilecek, ihtiyaca yönelik, konusunda uzman personelin kadrolarıyla desteklemelidir. Gıda mühendisi vb. personel atamalarını yapmalıdır. Araç desteğini sağlamalıdır. İl Sağlık Müdürlükleri düzeyinde

de işe yönelik personel istihdamı ve çevre sağlığındaki çalışmalara yönelik mutlak hukuk bazında destekleyecek ünitelerin oluşturulması gerekmektedir. Şu andaki mevcut hukuk büroları sağlık personeline ve sağlık kurumlarına yönelik işlev yapmaktadır.

Bunlar oluşturulduktan sonra sağlık ocağında bu görevi yönetip yönlendirecek olan hekimlerin, işi bir fiil yapacak olan çevre sağlığı teknisyenlerinin ve çalışmalarda çevre sağlığı teknisyenine destek verecek olan sağlık memurlarının eğitimlerinin yapılması gereklidir. Belli periyotlarda bu eğitimlerin tekrarlanarak tüm bölgede farklı olmayacak uygulamaların yapılmasını sağlamak gerekmektedir. Bu eğitimlerden sonra her sağlık ocağı ve grup başkanlıkları bölgelerine ilişkin bir çevre sağlığı haritası oluşturmalıdır. Bu haritada olağan durumlarda yapılan çevre sağlığına yönelik çalışma noktalarının belirlenmesi önem taşır. Örneğin sağlık ocağı bölgesi açısından – bölge şebeke su dağıtım birimi ile de görüşülerek, su dağıtımını veya muhtemel kirlenme oluşabilecek kritik su kontrol noktalarının belirlenmesi, işaretlenmesi gereklidir. Sanayi ve çalışma alanlarının belirlenerek kirlenme olan veya olması muhtemel dere, kanal gibi noktaların belirlenmesi önemlidir. Benzeri bölgeye özel yerlerin de harita üzerinde işaretlenmesi önemlidir. Olağan dışı durumlarla ilgili muhtemelen tehlike oluşturabilecek bölgelerin bulunması halinde bunlarında harita üzerinde gösterilmesi ve bu bilgilere yönelik sağlık ocağının stratejik planlarının oluşturulması tüm bu bilgilerin sağlık grup başkanlığı ile paylaşılarak, sivil savunma teşkilatı desteği alınarak sürdürülmesi gerekmektedir.

Bunlar yapıldığında hizmetin sürdürülmesi sırasında sağlık grup başkanlıkları da sağlık ocaklarının hangi noktalardan günlük klor ölçümlerini yaptığını, hangi noktalardan ne sıklıkla su numunelerini aldığını, hangi bölgelerinin riskli olduğunu ve bölgesi hakkında çeşitli konularda bilgi sahibi olup ortak bölge çalışmalarını buna göre düzenleyebilecektir.

Sizlerinde çevre sağlığına yönelik bölgenizdeki yaptığınız - yapmakta olduğunuz uygulamalarınızı ve önerilerinizi bu sayfalar aracılığı ile bizlerle paylaşabilirsiniz.

Çağa uygun, halkın ve çevrenin gereksinmelerine cevap verecek yeni yapılanmalara doğru hızla adım atalım.